

מיניסטר החוץ והאסכוליה

יועץ שר החוץ לכנסיות
טל' 3976

ג' באלול תשנ"א
13 באוגוסט 1991
103.01

40761

אל : מר י. הדס, המנכ"ל בפועל

מאת : יועץ שר החוץ לכנסיות

הנדון: נכיר רקע לדיון בנושא הוואתיקן
למזכר מ-י"ג באב התשנ"א 24.7.91 ולמזכר מ-י"ז באב תשנ"א 28.7.91

לבקשתך - הרי קוים לתמונת המצב והצעות לדיון.

1. מדווחים ושיחות שונות שקוימו ברומא ובירושלים בין נציגי הוואתיקן - לנציגינו ובין נציגינו וגורמים שונים במקומות שונים בעולם הקרובים לוואתיקן נראה שישנה אולי התפתחות חיובית בעמדת הוואתיקן לגבי האפשרות של כנון יחסים דפלומטים נורמלים עם ישראל.

2. בעקבות מלחמת המפרץ והפגזת הטילים של עירק על ישראל הושמעה בקורת קשה על יחס הוואתיקן לישראל. דבר זה הביא את הוואתיקן להצהיר רשמית, באמצעות דוברו שבנגוד למה שמקובל להניח ולא-הבהירות הקיימים בנושא זה - אכן מכיר הוואתיקן במדינת ישראל.

דוברי הוואתיקן הסבירו שאין עתה כל מניעה תאולוגית (כפי שהיתה בעבר) לקשירת קשרים דפלומטים עם מדינת היהודים אלא קימות 4 בעיות שנויות במחלוקת שאותן כנה "משפטיות" (הן בעצם מדיניות) העומדות בינתיים בדרך קשירת קשרים דפלומטים מלאים: שאלת הגבולות הבלתי מוגדרים, בעיית ירושלים, בעיית זכויות הפלשתינאים ובעיית זכויות הנוצרים.

3. חרף ואחרי הודעה רשמית זו נראה שלא פסקו ולא הסתימו ההערכות הפנימיות, המחשבות והלבטים בוואתיקן בנושא נרמול היחסים עם ישראל - דבר עליו מעידים גם דווחי שגרירנו ואנשינו ברומא.

הנושא מעסיק את הוואתיקן - לא מרצונו אלא מפני שהוא נדרש ונלחץ לכך הן ע"י ארגונים יהודים מרכזיים ובעלי השפעה, הן ע"י נציגים ואישים ומנהיגים לא יהודים (ביניהם קטולים) ממדינות שונות והן בגלל הבדידות הבלתי - מזהירה בו הוואתיקן מוצא את עצמו, בהיותו עתה הישות המדינית היחידה בארופה שלא מיסדה מעודה יחסים דפלומטים עם ישראל.

לאחר הכרזת אלבניה שרצונה לכונן יחסים דפלומטים עם ישראל בקרוב - נותרו הוואתיקן ויגוסלביה המדינות היחידות שאין להם יחסים דפלומטים עם ישראל - כשליגוסלביה היו יחסים כאלה עד למלחמת ששת הימים.

בדידות בלתי - מזהירה זו כנראה מביכה ומעיקה על יסודות מסוימים בואתיקן - ביחוד כשהיא מוזכרת ומודגשת שוב ושוב במעמדים ופגישות לא מעטים הן ברומא - בואתיקן והן עם נציגי הוואתיקן במקומות שונים בעולם.

4. ביחסים ההדדיים בין הוואתיקן לישראל התפתח מימד אקטיבי חדש באמצעות פעילותו של הנציג האפוסטולי החדש, יחסית, בישראל. ארכיבישוף מונטזמלו - שהוא מבכירי הדפלומטים של הוואתיקן, שרת בשליחותו ב-4 היבשות ונחשב כבעל נסיון רב ונהנה מקשר ישיר ואמון האפיפיור. פעילותו אינה אופינית לנציגיו של הוואתיקן בירושלים בעבר.

5. הנציג האפוסטולי הנוכחי היה הראשון שנענה להזמנת נשיא המדינה ונכח בק"פ בבית הנשיא לכבוד יום העצמאות ה-43 למדינה.

הוא נפגש לבקשתו עם נשיא המדינה וכן עם שר החוץ ושר הדתות ומקים קשר תכוף ומתמיד עם הח"מ בתוקף תפקידי כיועץ שר החוץ לענייני כנסיות, כשהשיחות בינינו - נסובים ישירות וגלויות על הנושאים המדיניים השונים העומדים על הפרק, אפשרות ופתוח וקדום היחסים הביילטרליים והדפלומטים תוך חתירה לנירמולם.

6. יצויין שהקשרים והשיחות בין הנציג האפוסטולי, הארכיבישוף ד"ר מונטזמלו עם הח"מ זוכים לאזכור מפורש ומודגש ול- FEEDBACK בשיחות רשמיות שקוימו בואתיקן בין נציגיו הרשמיים של משרד החוץ הוואתיקני - לנציג שגרירותנו, הממונה על הקשר עם הוואתיקן. (ראה המברקים מרומא נר ב-21 מה-23.4.91 ונר 108 מה-12.7.91) בדבריהם אמרו נציגי הוואתיקן לנציגנו ברומא בין היתר (צטוט) "שהפעילות שמנהל הנציג האפוסטולי בחדשים האחרונים בתאום מלא עם מזכירות המדינה הוואתיקנית ושתה"פ מצד יועץ שה"ח לכנסיות סוללים הדרך למיסוד היחסים...".

לפי המברק בנר 213 מה-23/4 אמר נציג הוואתיקן האחראי לנושאנו לנציגנו בואתיקן ש"הוואתיקן מעודד ממערכת הקשרים הנרקמת בין גלבוץ ומונטזמלו".

כן מצויין באותו מברק ש"באשר להשתתפות הנציג האפוסטולי בקבלת הפנים אצל נשיא המדינה זה היה ע"פ הנחיה מפורשת של הוואתיקן ומהוה חלק בלתי מהתהליך עליו דבר...". (כלומר: התקדמות ביחסים הביילטרליים לקראת מיסודם).

7. יצויין גם שבהמשך למגעים תכופים והעניינים שקיים הנציג האפוסטולי עם יועץ שה"ח לכנסיות הסדיר האחרון שיועץ שה"ח לכנסיות יתקבל לשיחות ולבקור רשמי בואתיקן לפגישות הכרות והמשך הדיאלוג גם שם (והבקור היה אמור להתקיים בחודש יולי).

ברור שמול אלה - מתיצבים ופועלים כמובן הן היחס השגרתי והמסויג של גורמים שמרנים ואנטי ישראלים, פרו ערבים בואתיקן, המתנגדים לשנוי הקו כלפי ישראל והן לחץ ערבי, ואשפ"י וזה של ערבים פלשתינאים נוצריים קצונים (וביניהם הפטריארך הלאטיני בירושלים סבאח) המתנגדים למיסוד יחסים דפלומטים מלאים עם מדינת היהודים.

מאחר שכפי שצינת במזכרך אלי - "הכל מסכימים שיש לעשות לקדום יחסינו עם הוואתיקן" - נראה לי שיש מקום לנסות ולפעול לאור ההתפתחויות הנ"ל בכמה דרכים לבדיקת האפשרויות להגשמת יעד זה:

- א. להמשיך באינטנסיביות בשיחות עם הנציג האפוסטולי בארץ עם שובו מרומא ולבדוק האפשרויות להקים צוות משותף של ישראל והואתיקן בעקבות ההצעה שהעלה כדי לדון בבעיות ביליטרליות ובדרכים שיביאו לנרמול היחסים הדפלומטיים.
- ב. להפעיל בצורה מתאימה גורמים קטולים ידידי ישראל באיטליה, מערב אירופה ומזרחה (צרפת, פולין) וארה"ב כדי שיפעילו השפעתם על הואתיקן ויסבירו לו הנזק הנגרם לו ולקטולים במדיניותו כלפי ישראל, החורגת מהמקובל בעולם המערבי והעולם הנוצרי ואף סותרת את ההתפתחויות האחרונות ותהליכי חידוש ומיסוד היחסים הדפלומטיים בין ישראל לכל מדינת מזרח ומרכז אירופה וחלק גדול של מדינות אפריקה שנתקו יחסיהם ב-1967.
- ג. בדיקת האפשרות להפעלת נשיא פולין המקורב לאפיפיור ולואתיקן, שלפי דברי רוה"מ יצחק שמיר אמר לו בעת בקורו בישראל שישמח לסייע ולהפעיל השפעתו על האפיפיור בנושא נטרול היחסים בין הואתיקן לישראל.
- ד. לבדוק בזהירות אפשרות פעילות הארגון הכל-יהודי העומד בקשר ממוסד עם הואתיקן ("איצ'קיק") בצורה הולמת ובלתי פומבית כדי להסביר הנזק שנגרם לוואתיקן מאי-קיום יחסים נורמליים עם ישראל בקרב העולם היהודי ביחוד בתקופה בה קיימת תנועה לחדוש ומסוד יחסים עמה מצד מדינות רבות באירופה ובעולם השלישי, כשהואתיקן בולט ביחסו החריג והבלתי מוצדק, המגלם יחס של אפליה כלפי מדינת היהודים.
- ה. לקיים את הבקור שתוכנן והוכן ע"י הנציג האפוסטולי ליועץ השר לכנסיות לפגישות עם שה"ח, ס/שה"ח והממונה על עניני המזה"ת בואתיקן כדי לעמוד על הלך הרוחות ולשוחח על נושאים משותפים שיקבעו ע"י המשרד.
- ו. לבדוק אפשרות בקור ממרוה"מ ושה"ח בואתיקן ופגישתו עם האפיפיור.
- ז. להתפתחויות במזה"ת לאחר מלחמת המפרץ והתפתחות תהליך השלום, שיתכן ויביא לועידה ישראלית - ערבית במזה"ת מזה וחדוש ומיסוד הקשרים הדפלומטיים בין ישראל למדינות מזה"ת ומרכז ארופה, אלבניה ומדינות אפריקה מזה מהוים רקע טוב לבדיקת האפשרויות למסוד והיחסים הדפלומטיים גם עם הואתיקן - אם כי הדבר כמובן אינו דומה ומסובך יותר.
- אולם ברור שיחסים כאלה - לא יבואו ללא מאמץ, מחשבה ופעילות מצדנו. אין לראות בפעילות הולמת ומכובדת זו לקדום הנושא דבר הפוגע בכבודה או במעמדה של ישראל - כפי שאין לראות פחיתות כבוד בכל מאמץ מדיני של ישראל לקדום האינטרסים המדיניים שלה וקשריה עם מדינות רבות, מהן - שהשפעתן, מעמדן והקרנתן על מליוני אזרחים ומנהיגים ברחבי העולם - פחותים וקטנים לעין ערוך מזה של הואתיקן.

ב ב ר כ ה ,

משה גלבוע

יועץ שר החוץ לכנסיות
סל' 3976

ג' באלול תשנ"א
13 באוגוסט 1991
103.01

40804

אל : המנכ"ל בפועל

מאת : יועץ שר החוץ לכנסיות

הנדון : דין בנושא הנאטיקו
למזכר מ-י"ז באב התשנ"א 28.7.91

בהמשך להנחיתך הנ"ל אני מציע שבדיון הראשוני יוזמנו היועץ המשפטי,
סמנכ"ל מזרח אירופה, סמנכ"ל בנצור, מנהל אירופה 2 וראש הטקס (בשגריר
ישראל הקודם בפולין).

ב ב ר כ ה,

משה גלבוע